

Adalet ve Kalkınma Partisi İktidarı Döneminde Türkiye’de Eğitim Politikaları

ESERGÜL BALCI*
esergulbalci@gmail.com
ORCID ID: 0000-0003-1296-7107

Öz: Bu makalede 2002 yılı sonunda iktidara gelen Adalet ve Kalkınma Partisinin (AK Parti) uyguladığı Milli Eğitim Politikaları incelenmiştir. Çalışmada, konu ile ilgili literatür taranarak, AK Parti’nin parti ve hükümet programları, Milli Eğitim Şuraları (MEŞ) ve Devlet Planlama Teşkilatı Beş Yıllık Kalkınma Planları (DPT BYKP) ele alınmıştır. Analiz sonucunda, AK Parti’nin ekonomik alanda benimsediği özelleştirme ile dini eğitime yönelme anlayışlarının ortaya çıktığı gözlenmiş ve her kademedeki özel okul sayısı devlet destekli olarak arttırılmıştır. Özelleştirme sonucunda, varlıklı aileler daha nitelikli olduğu düşüncesi ile çocuklarını özel okullara göndermeyi tercih etmişlerdir. Bunun toplumsal sonucu olarak, “eğitimde fırsat eşitliği” bozulmuş, yoksul aile çocukları nitelikli eğitimden yararlanamamış, bazıları sekiz yıllık eğitimden sonra sistem dışına çıkmıştır.

Anahtar kelimeler: Politika, Eğitim, AK Parti, Siyasi partiler, İktidar

Giriş

Devlet, sosyal örgütlenmenin en ileri ve egemen hali olup, fonksiyonları bürokratlarca yürütülmektedir. Devletin kitlesel eğitim görevi, sanayi devrimi sonrasında ortaya çıkmış ve 20. yüzyılda gelişerek asli görevi haline gelmiştir. Bunda ulus-devlet anlayışının da etkisi vardır. Çünkü bu devlet modelinde, vatandaşlık kavramı ile devlete bağlılık ön plandadır. Bu nedenle eğitim, devletlerin önemli bir gücü ve başlıca görevlerinden birisidir. Nihayetinde, siyasal sosyalizasyon ya da toplumsallaşma eğitim yoluyla yapılabilmektedir.

Devlete bağlı yurttaşlık bilinci oluşturmada, eğitime görev yüklenmiştir. Özünde devletler, eğitimi kendi ideolojilerini vatandaşlarına aktarmak için bir ideolojik aygıt olarak kullanmıştır. Böylece devletler ülkelerini seven ve sahiplenen, birbirine benzerlik gösteren devlete bağlı, uyumlu vatandaş yetiştirmenin yanında, seçtiği ekonomik yapıya uygun işgücü de yetiştirmektedir. Bu yetiştirme sürecinde modern devletlerde din yerine, ideolojiler ve bilgi, öncelikli bir değer olmuştur. Türkiye Cumhuriyeti’nin (T.C.) kuruluş yıllarında öncelik ideolojilere ve bir değer

* Emekli Prof. Dr., Eğitim Bilimleri.

olarak görülen bilime verilerek, dünyadaki değişim ile uyumlu bir yaklaşım sergilenmiştir. Ancak günümüzde, nispeten uzun bir süre olarak değerlendirilebilecek zamanda, Türkiye’yi yöneten AK Parti’nin politika ve anlayışları Türk eğitim Sistemi üzerinde etkili olmaya başlamış ve önceki döneme göre dine yönelimin artmasına yol açmıştır. Bu noktada, eğitim ve politika ilişkisine değinilmesi anlamlı olacaktır.

Eğitim ve Politika İlişkisi

Eğitim; kısaca dış kontrolün iç kontrole dönüştürülmesi süreci olarak tanımlanabilir. İç kontrol ile kastedilen, bireylere okul ve aile tarafından verilen eğitimin kişi tarafından içselleştirilmesidir. Ertürk eğitimi, “bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla kasıtlı ve istendik olarak değişiklik meydana getirme süreci” şeklinde tanımlamıştır. Bu esnada bireyler toplumun standartlarını, inançlarını ve yaşama yollarını kazanır.¹ Eğitimin işlevleri kasıtlılık, istendik bir davranış kazandırma, bireyi yaşadığı toplumla bütünleştirme, yeteneklerini geliştirme, topluma işgücü yaratmadır. Her siyasal düşüncenin istediği insan tipi ve bu insan tipini oluşturan bir eğitim sistemi bulunmaktadır. Bu noktada, eğitim ve siyaset kavramları sürekli etkileşim halindedir; hatta siyasetin işlevleri arasında eğitim, eğitimin işlevleri arasında da siyaset vardır. Çünkü, eğitimin sunduğu vizyon, siyasetin gi-dişatını etkilerken; siyasi görüşler ve siyasi ortam da eğitimi etkiler.² Bu bağlamda, çağdaş devletlerin eğitimle ilgili politikalarını bu temelde şekillendirdiği söylenebilir.

Çağdaş devlet anayasaldır ve iktidarları bağlayan birtakım yasal durumlar vardır. Türkiye de, dünyadan kopuk olmamak adına bazı uluslararası antlaşmaları imzalamış; ülke içindeki yasaları bu antlaşmalara uygun olarak hazırlamıştır. Türkiye bu noktada, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi (BMİHEB), Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (BMÇHS), Birleşmiş Milletler Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Uluslararası Sözleşmesi (BMESKHUS) gibi uluslararası metinleri imzalamıştır. Bunlardan, 1948 tarihli BMİHEB’nin 26. ve 27. maddeleri ile BMÇHS’nin 28. maddesi eğitimi herkese hak olarak görür. BMESKHUS’nin de 13. maddesi eğitim ile ilgilidir. Ülkemizdeki, 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu da eğitimimize yön veren önemli bir kanundur. Bu bağlamda, eğitim her yurttaşın hakkıdır ve temel eğitim ücretsizdir. Mesleki ve teknik eğitimle yükseköğretimin de herkese açık olması önem taşımaktadır. Burada eğitimde fırsat eşitliği gündeme gelmekte ve bunun üzerinde durulmaktadır. Kısaca eğitim her bakımdan güvence altına alınan temel haklar arasındadır.

T.C. Anayasalarında Eğitim

Anayasalar genel olarak incelendiğinde, batılılaşma ya da laikleşme döneminin başlangıcı, 1908’de onaylanan Kanun-ı Esasi’ye dayanır ve günümüz Türkiye’sinin siyasi, ideolojik ve ekonomik temelini oluşturur. O dönemde dinsel ve laik

¹ Selahattin Ertürk, “Türkiye’de Eğitim Felsefesi Sorunu”, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3/3 (1988), s.11-16.

² Esergül Balcı, *Türkiye’de Eğitim Politikaları (1923-1980)*, 1. Cilt, Ankara: Pegem Akademi, 2020.

olarak ikili bir yapı mevcuttur. Fakat Maarif-i Meşveret Meclisi'nin kurulması ile eğitimin niteliği dinselikten laikliğe yönelmiştir.³

T.C. döneminde hazırlanan;

1924 Anayasasında; “kadın, erkek bütün Türkler ilköğretimden geçmek ödevindedirler. İlköğretim devlet okullarında parasızdır”,

1961 Anayasasında; “devletin gözetim ve denetimi altında olmak koşuluyla eğitim ve öğretim serbesttir. Özel okulların bağlı olduğu esaslar, devlet okulları ile erişilmek istenen seviyeye uygun olarak kanunla düzenlenir”,

1982 Anayasasında; “vatandaşlar eğitim ve öğrenim hakkından mahrum bırakılmaz; öğrenim hakkı kanun ile belirlenir, eğitim ve öğretim Atatürk İlkeleri ve İnkılapları, çağdaş bilim ve eğitim esasları ışığında, devletin gözetimi ile yapılır. İlköğretim herkes için zorunlu ve devlet okullarında ücretsizdir”, denmektedir.

Bu yasal düzenlemelerde görüleceği gibi Türkiye’de, Cumhuriyet dönemi boyunca yapılan anayasa ve yasalarda eğitime büyük önem verilmiştir. Eğitim, devletin görevidir, ilköğretim kadın-erkek herkes için zorunludur ve devletin gözetim ve denetimi altında yapılır. Açılacak özel okullar devlet okullarında erişilmek istenen düzeye uygun olmak zorundadır. Devlet halkın eğitim ve öğretim ihtiyaçlarını sağlamakla yükümlü tutulmaktadır. Bunun için devlet fırsat eşitliğini sağlamak amacıyla, maddi olanakları yetersiz, başarılı öğrencilere, en yüksek düzeyde eğitim yapabilecek kadar destek olmak zorundadır. Ayrıca özel gereksinimli öğrenciler için de eğitim olanağı sağlanması söz konusudur. Eğitim ve öğretim Atatürk İlke ve İnkılapları doğrultusunda ancak çağdaş bilim ve eğitim esaslarına dayalı olup ana dil Türkçe olacaktır. Kısaca, eğitime Anayasalarımızın tümünde büyük önem verilmesinin yanında geniş boyutlu olarak yaklaşıldığı dikkati çekmektedir.

Bu kapsamda uluslararası ya da ulusal seviyede, günümüzün eğitime ilişkin kanunları bir yandan toplumun iktisadi, sosyo-kültürel sorunlarına çözümler önerirken; öte yandan varılması gereken hedefleri belirtmektedir. Tanilli’ye göre, eğitim toplumsal bir konu olarak anayasalarda mevcuttur. Bu yolla, anayasalarda belirlenen siyasal sistemi özümseyen ve bu sisteme öncülük edecek bireyler yetiştirilmesi beklenir ki, bu durum eğitimin siyasal işlevini anlatmaktadır. Bu yönlerinden dolayı eğitim, dinler, sınıflar ve uluslararasıdaki iktidar kavgalarının bir parçası olarak karşımıza çıkar. Bu sebeple, eğitim sistemi her ne kadar öğrenci ile ilgili gibi görülse de eğitimin kendi siyasal amaçları mevcuttur. Russel’a göre bu durum, eğitim ve siyaset ilişkisini açıkça gösterir.⁴

Siyasi Partilerin Özellikleri ve Eğitimle İlişkileri

Siyaset; bireyin topluma kendi görüşleri doğrultusunda düzen vermesi, değerlerin toplumdaki güce göre dağıtılması olarak ele alınabilir. Temel hak ve özgürlüklerin güvence altına alındığı çoğunluk rejimi olan demokrasilerde, siyaset ya da politika

³ “1924 Anayasası”, Anayasa Mahkemesi İnternet Sitesi, <https://www.anayasa.gov.tr/tr/mevzuat/oncelki-anayasalar/1924-anayasasi/>.

⁴ Balci, *Türkiye’de Eğitim Politikaları (1923-1980)*, s.2.

siyasi partiler aracılığıyla yapılır. Siyasi partiler demokratik rejimlerde, yurttaşların seçerek yetkilendirdiği temsilcileri yoluyla kararlara katılırlar, iktidar ile halk kitleleri arasında köprü rolü üstlenirler. Gramsci'nin kuramına göre de siyasi partiler bir yandan liberal demokrasinin işleyişinin ve yönetici sınıfın hegemonyasının örgütlenmesini sağlarken, diğer yandan yeni bir toplumun kuruluşuna yönelik dönüştürücü toplumsal iradenin oluşturulması sürecinde rol oynarlar.⁵ Bu kapsamda, siyasi partilerin toplumsal yaşam üzerindeki önemli karar mekanizmaları oldukları söylenebilir.

Halen yürürlükte olan, 1982 Anayasasına göre siyasi partiler demokratik yaşamın vazgeçilmez unsurlarındandır. Siyasi partilerin evrensel nitelikli işlevleri arasında yer alan siyasal sosyalleşme; kültürlenme ve eğitime yoluyla topluma kimlik kazandırmaktadır. Siyasi partilerin sosyalleşme işlevi iki yönlüdür. Bunlardan biri, mevcut siyasal kültür, değer ve inançların pekiştirilmesi; diğeri ise, mevcut siyasal kültürün değiştirilerek yeni değer ve inançların yaratılmasıdır. Toplumda radikal değişme yapma amacındaki totaliter rejimlerin partilerinde ve tek parti sistemlerinde siyasal sosyalleşmenin ikinci yönü daha ağırlıklıdır. Çünkü bu toplumlarda amaç, toplum üyelerine yeni siyasal kimlik kazandırma, yeni siyasal roller vermektir. Ayrıca uzun dönemde siyasal değişiklik yapmayı amaçlayan ideolojik partiler bunu daha yoğun biçimde yerine getirme çabasına girerler. Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nde (SSCB) Komünist Parti; genç kuşaklara ideolojisini benimsetmek için partiye bağlı kuruluşlar geliştirmiş, Nazi Partileri de benzeri rol oynamıştır. Bu ve benzeri ideolojik ağırlığı olan partiler, aynı yöntemi demokratik sistemlerde de uygulamaktadırlar.

Toplumlara ekonomik açıdan yön veren en önemli etmenlerden birisi de neo-liberalizmdir. Harvey'e göre neo-liberalizm, güçlü özel mülkiyet hakları, serbest piyasalar ve serbest ticaret ile karakterize edilen kurumsal çerçevede, bireysel girişimciliği ve becerileri özgürleştirerek insan refahının geliştirilebileceğini öne sürmektedir.⁶ Küreselleşme sürecinde uygulanan neo-liberal politikalar, devletlerin sosyal alana ayırdıkları bütçe paylarını kısıtlamalarına neden olmuş; işbölümü, sosyal ilişkiler, refah hükümleri, teknolojik karışımlar, yaşam biçimleri, toprağa bağlılık, düşünce biçimleri, refah politikaları gibi alanlarda yıkımlara yol açmıştır. Bundan dolayı, özellikle dezavantajlı nüfus grupları arasında gelir eşitsizlikleri ve yoksulluk giderek artan biçimde yayılmıştır.⁷ Eğitim de bu durumdan nasibini almış, piyasa ekonomisi doğrultusunda, eğitim sisteminde özel okulların yaygınlaşması gibi sonuçlar ortaya çıkmıştır.

Bu bağlamda, çalışmanın amacı AK Parti iktidarlarının eğitim politikalarının incelenmesidir. Bu doğrultuda, doküman tarama yöntemi ile AK Partinin Parti ve

⁵ Faruk Ataay ve Ceren Kalfa, "Modern Prens'ten 'Post-Modern Prens'e: Gramsci'nin Siyasal Parti Kuramı Üzerine", *Akdeniz Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 8/15 (2008), s.26-49.

⁶ Dag Einar Thorsen ve Amund Lie, "What is Neoliberalism", (University of Oslo, Department of Political Science Manuscript), 2006, s.1-21.

⁷ David Harvey, "Neo-liberalism as Creative Destruction", *Geografiska Annaler: Series B, Human Geography*, 88/2 (2006), s.145-158; İbrahim Sezgül, "Küreselleşme, Neo-liberalizm ve Etik", *TÜBAV Bilim Dergisi*, 2/4 (2009), s.504-509.

hükümet programlarında, Devlet Planlama Teşkilatı Beş Yıllık Kalkınma Planlarında (DPT BYKP) ve Milli Eğitim Şuralarında (MEŞ) eğitim ele alınmıştır.

AK Parti Eğitim Politikaları

Türkiye’de liberal ve ılımlı bir muhafazakâr politikaya sahip AK Parti’nin, iktidara geldiği 2002’den bu yana yaşanan siyasi olaylarla, Türkiye’nin siyasi, ekonomik ve sosyal gelişiminin seyri değişmiştir.⁸ AK Parti, eğitimde de birçok yapısal değişikliğe başvurarak, sınav sisteminden müfredat içeriğine, okul kıyafetlerinden eğitimin özelleştirilmesine ve dinselendirilmesine pek çok tartışmalara neden olan müdahaleler gerçekleştirmiştir.⁹ Burada, AK Parti’nin Parti ve Hükümet Programları, DPT BYKP ve MEŞ’ları değerlendirilmektedir.

AK Parti Programlarında Eğitim

AK Partinin programlarında, değişen gündeme göre düzenleme yapılmadığı için programlar ana hatları ile incelenmiştir.

Partinin kuruluşu sırasında 2001’de yapılan açıklamada,¹⁰ eğitimde özelleştirme vurgulanarak, ayırım gözetilmeden ve kısıtlama yapılmadan herkesin yetenek ve ilgileri doğrultusunda eğitim alması hedeflenmektedir. 2015 yılı programında ise, eğitim her alandaki kalkınmanın en önemli unsurudur. Beşeri sermayeyi etkin kullanmayan toplumlar, rekabet şanslarını kaybetmeye mahkûmdur. Bu nedenle, kamu kaynaklarının tahsisinde birinci önceliğin eğitime verilmesi gerekli görülmektedir. Eğitimde karmaşa olduğu, araştırma ve istihdam planları yapılmadığı belirtilmektedir. Zorunlu eğitim kademeli, tercih ve yönlendirmeye imkân sağlayacak şekilde yeniden düzenlenerek, alt yapısı tamamlandıktan sonra, 11 yıla çıkarılacaktır, denmektedir. Zorunlu eğitimin 2012 yılında 12 yıla çıkarılmasına karşın, 2015 yılı programında bu konunun vurgulanarak, 11 yıl olarak tekrarlanması, programlarda yeni düzenlemeye gidilmediğinin açık göstergesidir.

AK Parti Programlarında genel olarak, eğitim-öğretim kurumlarının diplomalı işsizler yetiştirdiği vurgulanarak, eğitimde yapısal ve müfredat açısından köklü reformlara, seçmeli derslerin konmasına gerek duyulmaktadır. Ayrıca üniversite özerkliğinden, üniversite- sanayi-yerel yönetimlerin işbirliğinden, ara eleman yetiştirilmesinden, yurt dışındaki vatandaşlarımızın çocuklarının eğitiminden, okul aile birliklerinin öneminden söz edilmektedir. Ayrıca, öğretmen yetiştiren okulların çağdaş biçimde yeniden yapılandırılmasından, eğitimin ücretsiz hale gelmesinden, mesleki eğitime ağırlık verilmesinden, okullarda fiziksel düzenlemeler yapılmasından, internetten eğitim için yararlanılmasından yabancı dil ve Türkçe eğitiminin artırılmasından, özel gereksinimli öğrencilerin ihtiyaçlarının karşılanmasından söz edilmektedir. Öncelikle okul öncesi eğitimin tüm ülkede yaygınlaştırılması

⁸ Mithat Korumaz ve Esra Keskin, “Turkey’s Educational Policy During AK Party Government: Reform or Failure? (2002-2014)” (International Academic Conferences’ta Sunulan Bildiri, International Institute of Social and Economic Sciences, Prag, Çek Cumhuriyeti, 1 Eylül, 2015).

⁹ Özlem Tunçel, “AKP Dönemi Eğitim Politikalarına İlişkin Bir Örnek: Değerler Eğitimi”, *Kültür ve Siyasette Feminist Yaklaşımlar*, 33 (2017), s.1-26.

¹⁰ “Adalet ve Kalkınma Partisi Kuruldu”, *Hürriyet*, 14.08.2001, <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/adalet-ve-kalkinma-partisi-kuruldu-10017>.

çağı, okul öncesi ve yükseköğretimde kamunun yanında özel sektörden faydalanmanın maksimuma çıkarılacağı; laiklik ilkesi doğrultusunda din öğrenimine kolaylık sağlanacağı belirtilmektedir.¹¹

AK Parti Hükümet Programlarında Eğitim

Burada 2002'den bu yana iktidarda olan AK Parti'nin Hükümet Programları incelenmektedir.

58. Hükümet Programı'nda, eğitim açısından Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı doğrultusunda, merkezi idarenin politika belirleme, standart oluşturma, denetleme ve eğitim faaliyetlerinden; yerel yönetimlerin uygulamaya yönelik görev, yetki ve kaynaklarından sorumlu olması planlanmıştır. Yoksulluk sınırı altındaki ailelerin çocuklarına eğitim desteği; özürlü vatandaşların eğitimi; mesleki eğitim; fikri hür, vicdanı hür, irfanı hür nesiller yetiştirme; eğitimde insan merkezli, toplumun ve çağın ihtiyaçlarına uygun, evrensellik, ezberci eğitimi terk etme önemsenmektedir. Eğitim politikalarının belirlenmesinde yerel idareler, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarının inisiyatif ve katılımlarının sağlanması; eğitimde özel teşebbüsün artırılması; yaygın ve örgün eğitimde e-egitimin yürürlüğe konması; MEB merkez teşkilatının yapılandırılması; Türk diline önem verilmesi; laiklik ilkesinin din eğitimi ve öğretiminin sağlıklı verilecek şekilde gözden geçirilmesi; eğitimin yaşam boyu hale getirilmesi; Yüksek Öğretim Kurumları'nın (YÖK) yapısının güncellenmesinden bahsedilmektedir.¹²

Bu kapsamda, eğitimde merkezîyetçi yapıdan yerel yönetimlere devrin ve özelleşmenin yollarının açıldığı; bunun yanı sıra ağırlıklı olarak fırsat eşitliğinin altının çizildiği söylenebilir.

59. Hükümet Programı'nda, eğitimin kalkınmanın başat unsuru olarak görülmesi; kalitesinin artırılması; fırsat eşitliğinin sağlanması; eğitimin ideolojik kavga arenası olmaktan çıkarılması; ihtiyaca uygun eğitim öğretim verilmesi; toplumun ihtiyaçları ve çağdaş uygarlık düzeyine göre eğitimde köklü reform yapılması; laiklik ilkesinin din eğitimi ve öğretiminin sağlıklı biçimde verilecek şekilde gözden geçirilmesi; eğitimin yaşam boyu öğrenme olarak kabulü; mesleki ve teknik eğitim açısından yükseköğretime girişin revize edilmesi; özürlü vatandaşların ihtiyaçlarının karşılanmasından bahsedilmektedir.¹³

Bu kapsamda, eğitimde fırsat eşitliğine, mesleki teknik eğitime önem verileceği ve bunun yanı sıra din eğitimine de anayasal süreçler bağlamında özen gösterileceği belirtilmiştir. İki programda da din eğitiminin sağlıklı biçimde verilmesine vurgu yapılması dikkat çekicidir.

60. Hükümet Programı'nda, eğitimde iyileştirmeler yapılması ve adaletsizliklerin giderilmesi; eğitime ayrılan bütçenin öncelenmesi; eğitimdeki KDV oranının dü-

¹¹ "Parti Programı", AK Parti, erişim 15 Ekim, 2020, <https://www.akparti.org.tr/parti/parti-programi/>.

¹² "58. Hükümet Programı", Resmi Gazete, sayı: 24951, 29 Kasım, 2002, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2002/11/20021129.htm>.

¹³ "59. Hükümet Programı", Resmi Gazete, sayı: 25058, 24 Mart, 2003, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2003/03/20030324.htm>.

şürülmesi; eğitimin yaşam boyu faaliyet olarak tanımlanması; eğitime ilişkin altyapı, erişim ve kalite sorunlarının aşılması; okullaşmanın artırılması; “Haydi Kızlar Okula” kampanyası ile kız çocuklarının okullaştırılması; eğitim harcamaları için ailelere destek sağlanması; ilk ve ortaöğretimin öğrencilere temel beceriler, analiz, sentez, düşünebilme, sorgulama, karakter ve sosyal kimlik oluşturma dönemi olarak benimsenmesi; ders kitaplarının ücretsiz olması; uzman ve başöğretmen unvanlarının verilmesi; terfi ve atamalarda şeffaflık; mesleki eğitime yönelmenin ve eğitimde kalitenin artırılması vurgulanmaktadır.¹⁴

Bu bağlamda 60. Hükümet Programı’nda fırsat eşitliği, okullaşma, terfi ve atamalarda şeffaflık ile kalitenin altının çizildiği ve iyileştirmeler açısından iddialı söylemlerin bulunduğu görülmektedir.

61. Hükümet Programı’nda, güvenli eğitim, işlemlerin otomasyonla yapılması, eğitim bütçesinin artırılması, eğitimde Avrupa Birliği(AB) standartlarını yakalamış ve küresel rekabet için yapısal dönüşüm ihtiyacı ile mesleki eğitim önemsenmektedir. Yaygın eğitim kapsamında ticari kuruluş ve çiftçilerle, mahalle sakinlerine afet eğitimi ve meslek kurslarının verilmesi, fırsat eşitliğinin sağlanması, iletişim becerisi ve işbirlikli çalışan nesiller yetiştirilmesi, okullaşma oranlarının artırılması, engellilerin eğitimine bütçe ayrılması, öğretmen maaşlarında iyileştirmeler, eğitim sisteminin içerik ve işlevsel olması, eğitim yönetiminin güçlendirilmesi, 2023’ün altyapısının oluşturulması önceliklidir. Fırsatları Artırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi (FATİH) Projesi ile teknik altyapının güçlendirilmesi, ücretsiz e-kitapların verilmesi, üstün yetenekli çocukların tespiti ve eğitimi, yoksul ailelere eğitim desteği, yurtdışındaki öğrenci sayısının artırılması, spor eğitiminin küçük yaşlara indirilmesinden söz edilmektedir.¹⁵

Bu noktada eğitimde özel gereksinimli öğrenciler için olmak üzere fırsat eşitliğinin altının çizildiği, öğretmenlere önem verildiği, yaygın eğitimlerle vatandaşların eğitimine devam edilmesine ilişkin adımlar üzerinde durulmaktadır.

62. Hükümet Programı’nda, eski uygulamalara yönelik olarak eğitim reformu, eğitimde kayıpların telafisi, güvenli okul projesinin ve otomasyonların devamı, ulusal öncelikle yerel farklılıklar konusunda yerel yönetimlerin yetkilendirilmesi, kaliteli eğitim, eğitimde altyapının güçlendirilmesi, eğitime ayrılan bütçenin artırılması, temel hak ve özgürlüklere saygılı, insan haklarını esas alan, daha demokratik ve özgürlükçü bir eğitim felsefesinin inşası, serbest kıyafet uygulaması, öğretmenler için başörtüsü yasağının kalkması, 28 Şubatta atılan öğretmenlerin mesleklerine iadesi, eğitim müfredatındaki antidemokratik ifadelerin ayıklanması, farklı dil ve lehçelerde eğitim verilmesi, “Siyer-i Nebi” ve “Kur’anı Kerim” derslerinin müfredata alınması, eğitime 4+4+4 modelinin getirilmesi, üniversite sayısının artırılması, şartlı eğitim yardımı, özel gereksinimli öğrencilerin eğitimi, öğretmen atamalarının artırılması ve maaşların iyileştirilmesi, özel dershanelerin özel okula dönüştürülmesi, okul müfredatı odaklı sınav sisteminin getirilmesi; yeni hedeflere

¹⁴ “60. Hükümet Programı”, Resmi Gazete, sayı: 26636, 7 Eylül, 2007, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/09/20070907M1-1.htm>.

¹⁵ “61. Hükümet Programı”, Resmi Gazete, sayı: 27997, 17 Temmuz, 2011, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/07/20110717-1.htm>.

yönelik olarak ana dil ve yabancı dil eğitiminin güçlendirilmesi, “değerler eğitimi” programının yaygınlaştırılması, mesleki eğitimin artırılması, okulöncesi eğitimin teşviki, yaygın eğitimin ücretsiz hale getirilip artırılması, tarımsal ve teknoloji eğitiminin sunulmasından söz edilmektedir.¹⁶

Bu bağlamda, diğer programlarla kıyaslandığında, bu hükümet programındaki hedeflerin ve uygulamaların daha fazla siyasi konulara odaklandığı ve daha spesifik hale geldiği söylenebilir. Öğretmenlerde başörtüsü yasağının kaldırılması, “Siyer-i Nebi”, “Kuranı Kerim” ve “Değerler Eğitimi” dersleri ile dini eğitim konularına yönelme dikkati çekmektedir. Özel dershanelerin özel okula dönüştürülmesi ve 4+4+4 modeli ile birlikte, imam hatip okullarının (İHO) ön plana çıkmaya başladığı görülmektedir.

63. Hükümet Programı, ilgili yıldaki hükümet seçim hükümeti olarak kurulduğu için meclise program sunmamıştır.

64. Hükümet Programı'nda, eğitimde reformların yoğunlaştırılması, eğitimin yatırım olarak görülmesi, kalitenin önemszenmesi, eğitim fakültelerinin kontenjanlarının ihtiyaca göre belirlenmesi, okullar arası farkın azaltılması, değerler eğitiminin geleceğe aktarılması, müfredatın güncellenmesi, merkezden yerele yetki devri, özgürlükçü, üretken ve rekabetçi bir eğitim sisteminin oluşturulması, insan haklarına farkındalık kazandırılması, Öğretmen Strateji Belgesi hazırlanması, Öğretmen Akademisi sisteminin başlatılması, eğitim fakültelerinin müfredatının güncellenmesi, eğitim fakültelerine farklı fakültelerden çift-yan dal şansı verilmesi, Kamu Personeli Seçme Sınavında (KPSS) tüm adaylara alan sınavının getirilmesi, oyun tabanlı öğrenme ile yabancı dil ve teknoloji eğitimlerinin artırılması, uzaktan eğitimin dezavantajlılar için kullanılması, okul bazlı bütçe oluşturulması, tüm okullarda tam gün eğitim-öğretime geçilmesi, okulöncesinin yaygınlaştırılması, mesleki eğitimin kalitesinin artırılması, eve yakın okula gidilmesi, konuları ele alınmıştır.¹⁷

Bu kapsamda, eğitimde kalitenin artırılmasının yanı sıra öğretmen yetiştirme ve atama sürecine de odaklanılmıştır. Okullar arasındaki farkın azaltılmasıyla fırsat eşitliği sağlamaya yönelik çabalar gözlenmektedir.

65. Hükümet Programı'nda da önceki programlardaki konulara yer verilmiş, farklı olarak, eğitimde kalite endeksinin hazırlanması, eğitsel içeriklerin geliştirilmesi, ailenin eğitime dâhil edilmesi, oyun tabanlı öğrenmenin geliştirilmesi, meslek liselerine özel kesimin katkısının artırılması, yükseköğretim reformu, üniversiteye giriş sınavının yılda birden fazla yapılması, şirketlerin kendi sektörlerine uygun özel mesleki ve teknik eğitim okulu açması konuları vurgulanmıştır.¹⁸

¹⁶ “62. Hükümet Programı”, Resmi Gazete, sayı: 29112, 7 Eylül, 2014, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/09/20140907.pdf>.

¹⁷ “64. Hükümet Programı Yayınlandı”, Memurlar.net, 25 Kasım, 2015, <https://www.memurlar.net/haber/548976/64-hukümet-programi-yayimlandi.html> (erişim 10 Ekim, 2020).

¹⁸ “65. Hükümet Programında Eğitim başlığı”, Memurlar.net, 31 Mayıs, 2016, <https://www.memurlar.net/haber/587555/65-hukümet-programinda-egitim-basligi.html> (erişim 10 Ekim, 2020).

Bu programın bir önceki programla neredeyse aynı noktalara değindiği, ilaveten kamu-özel sektör iş birliğinin meslek liselerinde sağlanması ile üniversite sınavının değiştirilmesi üzerinde durulduğu söylenebilir.

AK Parti Dönemi Kalkınma Planlarında Eğitim

Önce DPT, şimdi Kalkınma Bakanlığı olan kurumca hazırlanan BYKP, Türkiye'nin ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda, uzun dönemde gerçekleştireceği büyümeyi ortaya koyan temel politika dokümanlarıdır.¹⁹ Burada VIII. BYKP AK Parti iktidarı döneminde hazırlanmadığı için ele alınmamış olup, IX., X. ve XI. BYKP'ları, öngörülen politikalar ve uygulamalar doğrultusunda incelenmektedir.

IX. BYKP, 2007-2013 yıllarını kapsamaktadır.²⁰ Bu planda yaşam boyu eğitim mantığının sürdürülmesi; okul terkinin azaltılması; öğretmen açığının giderilmesi için kontenjan artırılması; bölgesel dengeli dağılım; ortaöğretimde modüler sistemin ayrımsız kullanılması; öğretmen yeterliliklerinin takibi ve geliştirilmesi; ders-hanelerin özel okullara dönüştürülmesi; şeffaflık, hesap verebilirlik; kalite takibi için kalite güvence sisteminin kurulması konuları ele alınmıştır.

Bu bağlamda, geçmiş kalkınma planları ile kıyaslandığında, benzerlikler olsa da, farklı olarak okul terkinin azaltılması ile daha önce yalnız mesleki ve teknik liseler için düşünülen modüler sistemin, ortaöğretimde de kullanılmasının hedeflenmesi, şeffaflık ve hesap verebilirlik konuları dikkat çekmektedir.

X. BYKP, 2014-2018 yıllarını kapsamaktadır.²¹ Plan incelendiğinde yaşam boyu eğitim mantığı; eğitimin işgücü piyasasıyla uyumunu güçlendirme aracı olarak kullanılması; kalitenin odağa alınması; okul öncesi eğitimin kısıtlı bölgelere de yayılması; eğitimde performans değerlemesi yapılması ve ulusal denetim mekanizması kurulması; öğretmenlik mesleğinin cazip hale getirilmesi ve eğitim fakülteleri ile okulların etkileşimi; yabancı dil eğitiminin erken yaşlarda verilmesi; deneyimli öğretmenlerin, dezavantajlı bölgelerde çalışmasının özendirilmesi; okullara bütçe lemede yetki sağlanması; eğitim finansmanı modelleri geliştirilmesi; özel kesimin mesleki eğitim sürecine aktif katılımının sağlanması; FATİH Projesinin tamamlanması ve teknoloji entegrasyonu çalışması yapılması; girişimciliğin benimsenmesi; yükseköğretime hesap verilebilir ölçüde özerklik sağlanması ve kalite anlayışı getirilmesi; YÖK'ün yeniden şekillenmesi konuları ele alınmıştır.

Bu kapsamda, geçmiş kalkınma planları ile benzer maddelerin olduğu görülse de eğitimin işgücü piyasası için doğrudan bir araç olarak görülmesi, öğretmenlik mesleğine özendirilmede ilk kez fakülte-okul etkileşimine gidilmesi ile girişimcilik kültürünün benimsenmesinden söz edilmesi, yabancı dilin erken yaşta verilmesinin gündeme gelmesi, konuları üzerinde durulmuştur.

¹⁹ Yaşar Akça, Gülsün Şahan ve Ayşegül Tural, "Türkiye'nin Kalkınma Planlarında Eğitim Politikalarının Değerlendirilmesi", *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (UKSAD)*, 3/2 (2017), s. 394-403.

²⁰ "Kalkınma Planları", TC. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, <https://www.sbb.gov.tr/kalkinma-planlari/> (erişim 10 Ekim, 2020).

²¹ "Kalkınma Planları".

XI. BYKP, 2019-2023 yıllarını kapsamaktadır. Bu planda eğitim açısından temelde bütün bireylerin kapsayıcı ve nitelikli bir eğitime ve hayat boyu öğrenme imkânlarına erişimi sağlanarak yetenekleri gelişmiş, özgüvenli, sorumluluk sahibi, girişimci, yenilikçi, demokratik, milli kültürü benimseyen, paylaşımcı, iletişime açık, sanat ve estetik duyguları güçlü, teknoloji kullanımına yatkın, üretken ve mutlu bireyler yetiştirilmesinin amaçlandığı²² görülmektedir.

Bu açıdan bakıldığında, çağa uygun, bilişsel, duyuşsal ve devinişsel olarak gelişmiş bireylerin yetiştirilmesine dair genel amaçlar konulduğu söylenebilir. Öte yandan, ilgili planda eğitimde fırsat eşitliği sağlanması; çocukların gelişimlerini izleyen eğitim ortamının oluşturulması; okullar arası başarı farkının azaltılması; milli, manevi ve evrensel değerlere uygun eğitim içeriklerinin oluşturulması; özel eğitim ihtiyacı olanlara imkânların güçlendirilmesi; öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin motivasyonlarının, mesleki gelişimlerinin ve statülerinin artırılması; politikaların veriye dayalı olarak belirlenmesi ve analizi; hayat boyu öğrenmenin tüm kesimlere yaygınlaştırılması; tüm paydaşları içeren okul gelişim modelinin oluşturulması; okul dışı süreçlerin rehberlik eşliğinde güçlendirilmesi; ölçme değerlendirme sisteminin revize edilmesi; mesleki ve teknik eğitimde üretime yönelik yapısal dönüşüm ve istihdam sağlanması; yükseköğretimde ihtisas ve cinsiyet odaklı çeşitliliğin artırılması (Kadın Üniversitesi); özel üniversite mevzuatının hazırlanması; yükseköğretimin uluslararası hale getirilmesi politikaları yer almaktadır.²

AK Parti Dönemi MEŞ'da Eğitim

İlk olarak Heyet-i İlmiye çalışmaları ile temelleri atılıp, sonrasında 1939 yılından itibaren gerçekleştirilen MEŞ'ları da hükümet programları ve DPT BYKP gibi eğitim politikalarının analiz edilmesi açısından önem taşımaktadır. Bu bölümde, AK Parti'nin iktidara geldiği tarihten bu yana gerçekleştirilen XVII., XVIII. ve XIX. MEŞ'ları incelenmektedir.

XVII. MEŞ; 13-17 Kasım 2006 tarihlerinde düzenlenen Şura'da eğitim sisteminde kademeler arası geçişler, yönlendirme ve sınav sistemi, küreselleşme ve AB sürecinde yaşam boyu öğrenme, eğitimde hareketlilik ve nitelik temelinde Türk Eğitim Sistemi ele alınmıştır.²³ Bu kapsamda, Şura kararları bir yandan ulusal eğitim sistemindeki sınavsal değişimlerin altını çizerken, diğer yandan uluslararasılaşma hedefinde küresel adımları işaret etmektedir.

XVIII. MEŞ; 1-5 Kasım 2010 tarihlerinde yapılan Şurada, öğretmenin yetiştirilmesi, istihdamı ve mesleki gelişimi, eğitim ortamları, kurum kültürü ve okul liderliği, ilköğretim ve ortaöğretimin güçlendirilmesi, ortaöğretime erişimin sağlanması, spor, sanat, beceri ve değerler eğitimi, psikolojik danışma, rehberlik ve yönlendirme konuları değerlendirilmiştir.²⁴ Bu Şura'da 4+4+4 biçimindeki 12 yıllık zorunlu eğitim sıkça vurgulanmış; hatta sistem ve müfredat değişikliğine ilişkin

²² "Kalkınma Planları".

²³ "17. Millî Eğitim Şûrası Kararları", Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, 13-17 Kasım 2006, https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29165619_17_sura.pdf.

²⁴ "18. Millî Eğitim Şûrası Kararları", Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, 1-5 Kasım 2010, https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29170222_18_sura.pdf.

olarak Şurada alınan kararların çoğu iki yıl içinde uygulanmıştır. Komisyon tutanakları ise bize birinci elden eğitim politikasına şahit olmamızı sağlayacak ve 4+4+4 sistem değişikliği sırasında gerçekleşen kız çocuklarının eğitimi ve eğitimin dinselendirilmesi tartışmamıza yeni bir boyut katacaktır.²⁵ Bu sebeple, XVIII. MEŞ'nin milli eğitim sistemi üzerinde önemli etkilerinin olduğu söylenebilir.

XIX. MEŞ; 2-6 Aralık 2014, yılındaki Şurada öğretim programları ve haftalık ders çizelgeleri, programlarda değerler eğitime yer verilmesi, öğretmenlerin toplumsal statülerinin arttırılması, okullarda tekli eğitime geçilmesi, okulda fiziksel ve psikolojik güvenliğin arttırılması, öğretmenlerin ve eğitim yöneticilerinin niteliğine önem verilmesi konuları ele alınmıştır.²⁶ Bu kapsamda, XIX. MEŞ'nin geçen Şuralara oranla güvenlik, nitelik arttırma ve ders saatleri konularına daha çok odaklandığı görülmektedir.

Genel Durum ve Tartışma

Eğitimin istendik davranış kazandırma süreci olması ve istenilen tipte vatandaş yetiştirmeye olanak sağlayacak bir güce sahip bulunması nedeniyle, devletleri yöneten hükümetler, eğitim sistemlerini siyasal yapılanma amaçları için kullanmaktadır. Bu doğrultuda, taşıdığı politik işlevler ve bu gücünden dolayı eğitim, dünya üzerinde siyasal partiler için bir vaat alanı haline gelmiştir. Bu kapsamda partiler, kendi düşünce yapılarına uygun biçimde politikalar benimsemiş ve bunları işe koşmuştur. Özellikle iktidar partileri buldukları devletin tarihi, siyasal, ekonomik ve toplumsal gücünü kullanarak eğitim sistemlerini yeniden yapılandırmış ve bu yolla istedikleri sistemleri kurmaya çalışmışlardır. Bu çalışmada 2002 yılı sonunda iktidara gelen AK Parti'nin uyguladığı Milli Eğitim Politikaları incelenmiştir. Bu kapsamda, konu ile ilgili literatür taranarak, AK Parti'nin Parti ve Hükümet Programları, DPT BYKP ve MEŞ'leri ele alınmıştır. İnceleme sonucunda elde edilen sonuçlar aşağıdadır.

AK Parti Programları genel olarak değerlendirildiğinde, fırsat eşitliğinin artırılması, müfredat ve sınav sistemlerinin düzenlenmesi, meslek liselerinin ve öğretmen yetiştiren okulların yeniden yapılandırılmasının yanı sıra eğitimde yapılması hedeflenen içerik ve yapısal köklü reformlar, eğitimin siyasal bir arena olmasından kurtarılması, laikliğin din öğretiminin önünün açılmasında kullanılması ve eğitimde özelleşmeden en üst düzeyde yararlanılması maddeleri dikkat çekmektedir. Ancak gerçek hayattaki uygulamalar ile parti programı incelendiğinde tutarsızlık olduğu görülmektedir. Örneğin, Tok, ÖSYM'ye duyulan güvensizliği dile getirecek AK Parti'nin bu konuda farklı yollar izlemediğini belirtmektedir.²⁷ Bu durumda, her ne kadar AK Parti programında sınav sistemlerinin düzenlenmesinin altı çizilse de ÖSYM için şeffaflığı artırıcı bir düzenleme getirilememiş, ÖSYM tarafından yapılan sınavlara şaibe karışmış, konu yargıya intikal etmiştir. Dahası sınav sistemleri adımlara ayrılarak kurumun işlevselliği önlenmiştir. Öte yandan,

²⁵ Tunçel, "AKP Dönemi Eğitim Politikalarına İlişkin Bir Örnek".

²⁶ "19. Milli Eğitim Şurası Kararları", Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, 2-6 Aralık 2014, https://ttkb.meb.gov.tr/meb_ays_dosyalar/2019_12/10095332_19_sura.pdf.

²⁷ Türkay Nuri Tok, "Türkiye'deki Siyasal Partilerin Eğitim Söylemleri ve Siyasaları", *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 18/2 (2012), s.273-312.

Durakbaşa ve Karapehlivan'a göre,²⁸ AK Parti eğitim politikaları, neo-liberalizm, muhafazakarlık ve İslamcılığın bir karışımı olarak şekillenmiştir.

AK Parti Hükümet Programları genel olarak değerlendirildiğinde, bugüne kadarki tüm programlarda eğitimde fırsat eşitliğine ilişkin eylemler yapıldığı ve yapılması gerektiğinin altı çizildiği söylenebilir. Ancak, AK Parti'nin özellikle 58. ve 65. Hükümet Programlarında eğitimde özelleştirmenin yolunun açılmasına, kamu-özel sektör iş birliğinin desteklenmesine odaklanılırken; özellikle 59. ve 62. Programlarında parti programlarına koşul olarak, din eğitiminin Anayasal süreçlere dâhil edilmesi talep edilerek, 28 Şubat olayları gibi siyasi konulara odaklanıldığı, öğretmenlere kıyafet ile başörtüsü serbestliği getirildiği, 4+4+4 eğitim modelinin hedeflendiği görülmektedir. Özellikle 62. Programda, "Kuranı Kerim", "Siyer-i Nebi" ve "Değerler Eğitimi" derslerinin hükümet programına konması din eğitimine verilen önemi göstermektedir. Tunçel'e göre de AK Parti döneminde müfredata konan "değerler eğitimi" dersi, Sünni-İslam değerlerine dayalı olduğu için hem laiklik ilkesinin zarar görmesine hem de cinsiyetçi ve ayrımcı yaklaşımların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Sünni İslamcılık yaklaşımı, AK Parti programında vurgulanan eşitlik ve laiklik ilkesinin aksini göstermektedir. Bu da, laikliğin din öğretimi için yasal temelde kullanılması şeklindeki sözlerin, pratikte laiklikten ve eşitlikten uzak, siyasal odaklı bir hal almasına neden olmaktadır.

Diğer programlara bakıldığında, 60. AK Parti Programında şeffaf ve kaliteli okullaşmanın altı çizilirken, iyileştirmeler açısından iddialı söylemlerin bulunduğu; 61. Programla birlikte engelli ve üstün zekâlı bireylere ilişkin fırsat eşitliğine değinildiği, ayrıca yalnız örgün değil yaygın eğitime yönelik politikaların da sunulduğu; 64. Programda özellikle eğitimde kalitenin artırılması ve öğretmen yetiştirme atama sürecine odaklanıldığı; 65. Programın neredeyse bir önceki ile aynı kaldığı, farklılık açısından üniversite sınavının değiştirilmesine değinildiği söylenebilir.

Akça, Esen ve Özer'e göre,²⁹ AK Parti dâhil bütün partiler seçim beyannamelerinde eğitim açısından benzer konulara yer vermektedir. Ancak AK Parti'de uygulamalar söylemden farklılık göstermektedir. AK Parti'nin özelleştirmeleri ve yetki devri dikkate alındığında, Çiftçi'ye göre,³⁰ AK Parti tarafından adımların daha çok özelleştirme üzerine olduğu, ayrıca yerelleşme, demokratikleşme ve katılım gibi kavramların uygulamaya ne ölçüde yansıdığı tartışmalıdır. Nihayetinde sözü edilen alanlarda ve eğitimde yerleşmede hemen hiç adım atılmamış; bazı küçük yetkilerin alt kademelere verilmesinden öteye gidilememiştir.

²⁸ Ayşe Durakbaşa ve Funda Karapehlivan, "Progress and Pitfalls in Women's Education in Turkey (1839-2017)", *Encounters in Theory and History of Education*, 19 (2018), s.70-89; Funda Karapehlivan, "Constructing a "New Turkey" through Education: An Overview of the Education Policies in Turkey under the AKP Rule", Heinrich-Böll-Stiftung internet sitesi, 1 Ekim, 2019, <https://tr.boell.org/en/2019/10/01/constructing-new-turkey-through-education>.

²⁹ Yaşar Akça, Şaban Esen ve Gökhan Özer. "Siyasi Parti Beyannamelerinde Eğitim Politikalarının Değerlendirilmesi" (3rd International Eurasian Conference on Sport Education and Society konferansında sunulan tam metin bildiri, Mardin, Türkiye, 15-18 November 2018).

³⁰ Leyla Çiftçi, "1980 Sonrası Kamu Yönetiminde Dönüşüm ve Milli Eğitim Bakanlığı Reform Çabaları", Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018.

AK Parti eğitiminin daha uzun soluklu olması yönündeki çalışmaları dikkate alındığında, Usta'ya göre,³¹ MEB teşkilat yapısında yapılan değişim, eğitimin niteliğine katkı sağlamamış; 12 yıllık sistem, zorunlu öğretimde imam hatip ortaokulları dışında kalan meslek liselerine erken yönlendirmeye imkân tanımadığından sistemdeki yönlendirme konusunda gereken yarar elde edilememiştir. Öte yandan yükseköğretim reformları düşünüldüğünde, programlarda YÖK'ün yeniden yapılandırılacağı, ıslah edileceği ve demokratik hale getirileceği ifade edilmesine karşın, halen bu konuda ciddi bir düzenleme yapılmadığı görülmektedir.

Son tahlilde, AK Parti programlarında yer alan “eğitimin daha geniş kapsamlı biçimde laik olması ve siyasal arenadan uzak tutulması” ifadesinin, AK Parti'nin icraatları ile çeliştiğinin göstergesi sayılabilir.

AK Parti Dönemi Kalkınma Planları genel olarak değerlendirildiğinde, IX. BYKP ile birlikte daha ziyade şeffaf, hesap verilebilir ve sürdürülebilir bir eğitim sisteminin inşasına yönelik hedefler belirlenirken; X. BYKP ile bir yandan kamu-özel girişimine ilişkin adımlar atıldığı, diğer yandan öğretmenlik mesleğine yönelik cazibenin artırılmaya çalışıldığı görülmektedir. Usta'ya göre, AK Parti, eğitim politikaları ile sosyal politikaların uyumlu hale getirilmesi alanında Türkiye'nin önemli bir mesafe almasını sağlamış, ve parti programı ile X. BYKP'nda yer alan birçok vaadi gerçekleştirmiştir. Öte yandan, Çiftçi'ye göre, haberler incelendiğinde önemli adımlar atılacağı algısı ortaya çıkmakta, bununla birlikte mevzuat ve uygulamaya bu durum yansıtılamamaktadır.

Görüldüğü gibi alan yazında çalışma yapanlar AK Parti'nin eğitim politikaları konusunda farklı yaklaşım sergilemektedirler. Bu sebeple eğitim alanında 1980 sonrasında olumlu bir dönüşüm ve başarılı bir reform sürecinin gerçekleşmesinden söz edilememektedir.

XI. BYKP'da önceki planlarda yer alan genel noktaların dışında, özele indirgenen daha keskin politikalardan söz edilmesi dikkat çekicidir. AK Parti hükümetinin iktidardaki ilk yıllarında daha yumuşak ve genel noktalara değinirken, zamanla daha keskin ve tartışmalı hususlar üzerine odaklandığı söylenebilir. Bu kapsamda, söz konusu kalkınma planı ile birlikte yükseköğretimde en çok dikkat çeken nokta, bir yandan uluslararası yapıya uygun hale gelinmeye çalışılırken, diğer yandan kadın üniversiteleri kurulmasının tasarlanması ile cinsiyetçi bir bakış açısının altı çizilmektedir. Bu noktada eğitimin özgürlükçü, karma yapısına ilişkin soru işaretleri oluşabilir.

AK Parti'nin sağ ve muhafazakâr bir parti olarak, gerek parti programında gerekse seçim beyannamesinde, “kadın” iş hayatı içinde değil, çocuk ve aile ile birlikte resmedilmekte, kadının aile, eş, anne olarak geleneksel kimliklerinin ön planda tutulduğu dikkati çekmektedir.³² Bu kapsamda, kadın üniversitelerinin kurulması hedefi ele alındığında, AK Parti'nin kadınların üniversite eğitimini önemsedikleri

³¹ Mehmet Emin Usta, “Siyasi Parti Programlarına Göre Eğitim Politikaları”, *TYB Akademi Dil Edebiyat ve Sosyal Bilimler Dergisi*, 13 (2015), s.55-73.

³² Banu Terkan, “Siyasi Partilerin Kadına İlişkin Söylem ve Politikaları (AKP ve CHP Örneği)”, *Selçuk İletişim*, 6/2 (2010), s.115-136.

ancak, onlara muhafazakâr bir bakış açısı ile yaklaşarak eğitimdeki alanlarını cinsiyetçi temele indirmediği söylenebilir.

Öğretmenlik mesleğinin cazibesi düşünüldüğünde ise, Usta'ya göre, eğitim sisteminin en önemli aktörü olan öğretmen niteliğinde köklü bir değişim yakalanamamış, yüz binin üstünde olduğu söylenen öğretmen açığı mezun öğretmen sayısının fazlalığına rağmen plansızlık nedeniyle kapatılamamış ve böylece hedeflenenin çok uzağına düşülmüştür. Halen bir yanda atama bekleyen öğretmenler, diğer yanda öğretmen açığı ve dengesizliği çözüm bekleyen önemli sorunlardan birisi olarak güncelliğini korumaktadır.

Planlardaki eğitim politikaları değerlendirildiğinde, ele alınan noktaların daha özele indirildiği; fırsat eşitliği temelinde imkânların artırılması, ölçme değerlendirme sistemlerinin düzenlenmesi; eğitimcilerin sorunlarına çözüm bulunması gibi yıllardır altı çizilen konulara ilişkin arayışların hala devam ettiği görülmektedir.

AK Parti Dönemi MEŞ genel olarak değerlendirildiğinde, Şuralarda belli noktalarda benzerlik varken, belli noktalarda ayrıma gidildiği görülmektedir. Örneğin, XVIII. ve XIX. MEŞ'da alınan kararlardan kadın yöneticilerin sayısını arttırma ve hizmet içi eğitimler konusunda uyumluluk sağlanırken, diğer konularda alınan kararların birbiri ile uyumlu olmadığı görülmektedir.³³ Normalde XIX. MEŞ Hazırlık Raporunun X. BYKP'nın önceliklerine göre hazırlanmasına rağmen, Şûra Genel Kurulu'nda bu önceliğin gerçekleştirilmesine yönelik herhangi bir karar alınmamış ve Şûra'da alınan kararlar ve eğitimin öncelikleri arasında büyük bir kopukluk ortaya çıkmıştır.³⁴ Bu durum, ülkenin geleceği ve eğitim politikaları açısından ciddi önem arz eden MEŞ'nin uzun vadeli planlamalarla değil, gündelik, kısa vadeli siyasetle işlediğinin bir göstergesi niteliindedir. Zira XIX. MEŞ'da altı çizilen konuların bir kısmı toplumsal düzende ciddi ikilemler yaratmıştır.

Ayrıca bugüne kadar yapılmış olan Şuraların kapsamlı bir etki analizinin yapılmamış olması, Şuraların işlevsel olup olmadığının net olarak ortaya konmasına imkân tanımamaktadır. Genel bir perspektifle bakıldığında, binişik konular, Şuraların bugünkü yapısının işlevsel olmadığını göstermektedir.³⁵ Nihayetinde 1921'de yapılan I. Maarif Kongresinden bugüne kadarki MEŞ'da Türk Eğitim Sistemiyle ilgili birtakım konular tartışılmış, değerlendirilmiş ve tavsiye kararları alınmıştır. Ancak bu kararların çoğu uygulanamamıştır.³⁶ Ayrıca, Şuralarda alınan kararların birçoğu, yasal düzenlemelerin içeriğine dâhil edilmemiş olup, Şura önerileri gerekli ve isabetli olsa da büyük oranda uygulamaya geçirilememiştir.³⁷ Dahası, Şuralarda alınan kararlar üst politika belgelerinin ötesinde siyasi iradenin belirlemiş olduğu

³³ Fatma Serçin, "2008-2018 Yılları Arasında Yapılan Milli Eğitim Şuralarında Eğitim Yönetimi ve Denetimi Alanında Alınan Kararlar", Yayınlanmamış Tezsiz Yüksek Lisans Projesi, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2019.

³⁴ "19. Milli Eğitim Şurasına İlişkin Değerlendirme", Eğitim Reformu Girişimi (ERG), <https://www.egitim-reformugirisimi.org/wp-content/uploads/2010/01/19.-Milli-Egitim-Surasina-Iliskin-Degerlendirme.pdf>.

³⁵ TEDMEM, 19. Milli Eğitim Şurasına İlişkin Genel Değerlendirmeler, Ankara: Türk Eğitim Derneği, 2014, s.8.

³⁶ Celal Gülşen ve Erkan Özkan, "Türk Eğitim Sisteminde Milli Eğitim Şuraları", *TURAN: Stratejik Araştırmalar Merkezi*, 8/32 (2016), s.543-551.

³⁷ Serçin, "2008-2018 Yılları Arasında Yapılan Milli Eğitim Şuralarında Eğitim Yönetimi ve Denetimi Alanında Alınan Kararlar".

orta vadeli hedeflerle ve küresel ekonominin temel gereklilikleriyle uyumlu değildir.³⁸

Eğitimle ilgili model arayışlarında, alışılmış, neden sonuç ilişkilerini ileri sürerek yapılan değerlendirmeler eğitim adına çözümler üretmeyi engellemektedir. Eğitimde sürdürülebilir iyileştirmelerin yapılması için basit neden sonuç ilişkilerinin dışına çıkılmalıdır.³⁹ Yeterince katılımcı biçimde sorunları gidermeye odaklanmayan ve uygulanıp uygulanmayacağı kesin olmayan Şura kararlarının eğitim sisteminin sorunlarına çözüm getirmesini beklemek gerçek dışıdır⁴⁰. Bu nedenle, MEŞ'nin, çok sesliliğin teşvik edildiği ve Türkiye'ye özel sorunların yanında eğitimle ilgili küresel eğilimlerin de tartışılabildiği bir kurum olarak yeniden tesisi önem taşımaktadır. Katılım ve temsiliyeti bu doğrultuda iyileştirmek ve Şura çalışmalarının saydam biçimde yürütülmesini sağlamak, Şura kararlarının politika öncelikleriyle ilişkinin kopmasının önüne geçecektir.⁴¹

Sonuç

AK Parti'nin parti ve hükümet programları, BYKP ile MEŞ'na bakıldığında; Partinin, özünde kalkınmanın en temel aracı olan, çağın niteliklerine uygun, fırsat eşitliği temelinde, mesleki eğitime önem veren, öğretmenlik mesleğini daha cazip hale getiren, kaliteli, düzenleyici reformları içeren, din eğitimini laiklik temelinde gören, eşitlikçi, siyasetten uzak, sınav odaklı yapıdan okul odaklı yapıya geçen, 4+4+4 temelinde sürekli eğitim ve öğretmen eğitimi düşünen, kurumları yenileyen, merkezi yönetimden yerele yetki devri tanıyan, eğitim bütçesini önceleyen ve özelleştirmenin gücünü kullanarak imkânları artıran bir eğitim sistemi kurma hayali bulunmaktadır. Lakin hayaller ile gerçek hayattaki uygulamalar arasındaki farklar sıralandığında, kimi noktalara hiç varılmadığı söylenebilir. Nihayetinde AK Parti'nin iktidara geldiği ilk günden bu yana izlenen eğitim politikaları aşağıdaki durumları gözler önüne sermektedir.

AK Parti iktidarı döneminin ilk yıllarında gerçekleştirdiği uygulamalarda, fırsat eşitliği, eğitimde iyileştirme, meslek liselerine önem verme gibi genel, önceki yılları takip eden ve çağdaş uygarlığa uygun bireyler yetiştirme hedeflenmiş, sonraki uygulamalarında radikal değişimi hedefleyen partilere benzer biçimde, dini ve siyasi açıdan daha keskin, yapısal açıdan daha değişimci, eşitlik açısından belli kesimi savunan ve tavır olarak daha muhafazakâr eylemler sergilenmiştir. Örneğin, AK Parti dönemi eğitim politikaları genel olarak ele alındığında, 1980 Askeri Darbesi sonrasında adım adım uygulamaya konan 24 Ocak Ekonomik Kararları doğrultusunda neo-liberal ekonomi politikalarının bir üst yapı kurumu olan eğitime yansımaları söz konusudur. Yıldırım'ın⁴² deyişiyle "kuşkusuz, neo-liberal birikim modelinde artan sömürünün dinsel olarak meşrulaştırılması olgusu Türkiye'de

³⁸ "19. Milli Eğitim Şurasına İlişkin Değerlendirme"...

³⁹ "17. Milli Eğitim Şurası Kararları".

⁴⁰ Mehmet Eroğlu, Ramazan Özbek ve Cem Şenol, "Öğretmenlerin Mesleki Gelişimine İlişkin Milli Eğitim Şurası Kararlarının İncelenmesi", *Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Çalışmaları Dergisi*, 6/12 (2016), s.81-90.

⁴¹ "19. Milli Eğitim Şurasına İlişkin Değerlendirme".

⁴² Deniz Yıldırım, "AKP ve Neoliberal Popülizm", *AKP Kitabı: Bir Dönüşümün Bilançosu*, der., İlhan Uzgel ve Bülent Duru, Ankara: Phoenix Yayınevi, 2009.

yeni değildir, ancak cemaat merkezli ilişkilerle birlikte bu olgu daha da anlam kazanmaktadır”. Bu bağlamda, ekonomik alanda yapılan özelleştirmeler eğitimde de kendini göstermiş, her kademedede özel okul sayısı devlet destekli olarak arttırılmıştır.

Özelleştirme sonucunda özellikle varlıklı aileler, nitelikli olduğu düşüncesi ile çocuklarını bu okullara göndermeyi tercih ederken, yoksul kesim devlet okullarında eğitim görmektedir. Bunun toplumsal sonucu da eğitimde, fırsat eşitliğinin bozulması şeklinde kendini göstermektedir. Ders kitaplarının AK Parti Hükümet Programlarında belirtildiği gibi ücretsiz olması, onlara bir dereceye kadar imkân vermektedir. Ancak diğer eğitim masraflarını karşılayamayan ailelerin çocukları, köy okulları ile yatılı bölge okullarının çoğu kapatıldığı için ve devlet yurtlarının yetersizliğinden istenmeyen dini yapıların yurtlarına gitmek zorunda kalmışlardır. Bu durumda, iktidar eliyle yıllardır kurulacağı söylenen fırsat ve imkân eşitliği ile ferdin ve toplumun ihtiyaçları ilkeleri yine kendi elleriyle bozulmuştur.

Öte yandan MEB, birtakım vakıflar, dernekler ve Diyanet İşleri Başkanlığı (DİB) ile okul öncesi eğitimi, hafızlık ve kuran kursları konusunda çeşitli anlaşmalar imzalamıştır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin iptal kararına ve yürürlükteki Anayasa hükümlerine rağmen, “din dersleri” henüz soyut işlemleri öğrenme düzeyine erişememiş çocuklar için zorunlu tutulmaktadır. Bu kapsamda, yürütülen uygulamaların öğrencilerin gelişim ve öğrenme alanlarına uygun olmamasından dolayı bilimsellik ve laiklik ilkelerinin çiğnendiği söylenebilir.

Neo-liberal politikalar, etkisini aynı zamanda eğitim programlarında göstermiş; okullarda yapılandırmacı anlayışa dayalı yeni müfredat uygulamaya konurken, konu içerikleri neo-liberal vatandaşlığa yönelik söylemleri içermiştir. İlâveten AK Parti programlarında altı çizilen din eğitimi ve muhafazakârlıkla ilgili reform yapma isteğinin izlerini eğitim programları ile okul kitaplarında da görmek mümkündür.⁴³

4+4+4 ile oluşturulan zorunlu eğitim sisteminde, her ne kadar dünya üzerindeki çeşitli eğitim sistemlerinin örnek alındığı, eğitimdeki devamlılığın sağlanması adına böyle bir yöntem izlendiği vurgulansa da bu eğitimin uygulanma biçimi ciddi sorunlar içermektedir. Yeni eğitim sistemi erken yaşta okula başlanmasının yanı sıra, ortaöğretim seviyesinde öğrencilere uzaktan açık öğretim imkânı sunmaktadır. Bu durum her ne kadar imkân yaratma olarak görülse de, Türk toplumunun genel yapısı düşünüldüğünde, uzaktan eğitimin tercih edilmesi ile birlikte başta kız çocukları olmak üzere bazı çocukların örgün eğitime gönderilişine engel oluşturabilir. Öğrencilerin, yeni sistemin uygulamadaki aksaklığı nedeniyle, ortaöğretimden sonra okuldan koparılması, bugüne kadar yürütülen “Haydi Kızlar Okula”, “Tarım İşçilerinin Çocuklarının Eğitime Kazandırılması” projelerine de ters düşmektedir. Öte yandan, 4+4+4 sistemi örgün eğitimden kopuşun nedeni olmasının yanında, İmam hatip ortaokullarının sayısının hızla artmasını sağlamıştır. Son tahlilde, bugünkü eğitim sistemi, İslami ve muhafazakâr yapıya hizmet etme hedefinde olduğuna ilişkin bir izlenim vermektedir.

⁴³ Sezen Bayhan ve Canan Aratemur Çimen. “2017 Müfredat Reformu Sonrası Ders Kitaplarında Toplumsal Cinsiyet Eşitliği”, *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*, 17/67 (2019), s.62-88.

AK Parti programlarında kaliteli bir eğitim sistemi vurgulanmasına karşın, buna yönelik somut çalışmalar yapılmamış, dahası PISA gibi uluslararası sınavlarda başarı düzeyi giderek gerilemiştir. AK Parti programlarında altı çizilen bir diğer husus, öğretmen yetiştirme sistemlerinin daha kaliteli hale getirilmesidir. Bunun için farklı girişimlerde bulunulmuş, YÖK tarafından eğitim fakültelerinin müfredatlarına düzenlemeler getirilmiş, fakat kalite odaklı bir yapının kurulması adına milli bir politika izlenememiştir. Ancak bunun temeli, önceki yıllara dayanmaktadır. Bugün halen aynı sorunlar kendini göstermekte, öğretmen eğitimi sürekli değişimlerle farklı yönere sürüklenmektedir. Öğretmen atamalarında farklı kadro tiplerinin uygulanması, yazılı sınav sonuçlarının önemsenmemesi, yanlış mülakatların geçerli olması, eğitimde niteliğin yakalanmasındaki belli başlı engellerdir. Bu durum, öğretmenlik mesleğinde niteliğin düşmesinin de nedenini oluşturmaktadır.

AK Parti programlarında kalkınmanın ana ögesi olarak görülen eğitime bütçenin maksimum seviyede ayrılacağı her zaman dile getirilse de “Bir Bakışta Eğitim 2019” raporuna göre “öğrenci başına yapılan eğitim kurumları harcamasında Türkiye ilköğretim, ortaöğretim ve ortaöğretim sonrası yükseköğretim öncesi kademeler için harcadığı 4.505 dolar ile en alt düzey harcama yapan ülkeler arasındadır”.⁴⁴ Bu kapsamda, iktidara geldikleri ilk günden bu yana her kulvarda eğitime ayrılan bütçenin “bir numara” olacağını altını çizen AK Parti, uygulamada yine kendisi ile çelişmektedir.

Görüldüğü gibi AK Parti söylemde ve eylemde farklı yaklaşımlarda bulunmuştur. AK Parti iktidarı boyunca 18 yılda atanan yedi Milli Eğitim Bakanı, kendi yönetimlerinin düzenlediği eğitim sisteminde 16 kez değişiklik yapmıştır. Yapılan değişimlerle eğitim sistemimiz “yap-boz” tahtasına dönmüş, uygulamada radikal partilere benzer biçimde, sosyolojik dönüşüm amacıyla, toplumdaki farklı kesimlerin rızası alınmadan yapılan düzenlemeler adım adım gerçekleştirilmiştir. Böylece Türk Eğitim Sisteminde yasalar çerçevesinde hedeflenen yapının dışına çıkılmış, oluşturulmaya çalışılan reformist yapı milli eğitim sistemi açısından yarardan çok zarara dönüşmüştür.

Öneriler

Sosyal Devletin görevi vatandaşlarına her bakımdan eşit yaklaşmak, onların özgür olmalarına ve kendilerini gerçekleştirmelerine katkı sağlamaktır. Kamusal ve zorunlu eğitim toplumsal sorumluluk ve vatandaşlık bilincini geliştirmek amacıyla yapılır. Bu tür eğitimde vatandaşlar, benzer eğitim alırlar ve vatan sevgisini öğrenirler. Hedef devletine bağlı, ülkesini seven, kültürlü ve donanımlı vatandaş yetiştirmektir. Eğitim sistemi, böylece aslında aktardığı kültürel mirası yüceltme işlevi görür.

Eğitim politikaları oluşturulurken, ülkelerin kültürü, sosyo-ekonomik durumu ve ihtiyaçları dikkate alınarak farklı bakış açılarına yer verilmelidir. Parti ve hükümet

⁴⁴ TEDMEM. *Bir Bakışta Eğitim 2019*, Ankara: Türk Eğitim Derneği, 2019, s.8.

programlarında öncelik verilir görünen ama gerçekte öyle olmayan, eğitim sorunlarını ortaya koyup bunların çözümüne yönelik önerilere ihtiyaç vardır. Popülist vaatlerden ziyade kronik sorunlara çareler dile getirilmelidir.⁴⁵

Bu bağlamda, eğitime ayrılan kaynak artırılmalı, fırsat eşitliğine ve öğretmen yetiştirmeye önem verilmelidir. 4+4+4 sistemi ile ilk sekiz yıldan sonra okul dışına çıkarak ekonomik nedenlerle çocuk işçi, çocuk gelin olan ya da niteliği belirsiz veya şaibeli dini yapıların eline düşen çocuklarımıza sahip çıkılmalı ve bu sistemden vazgeçilmelidir.

MEB’ca çeşitli vakıf, dernek ve DİB ile yapılan anlaşmalar, alanında yetkin eğitimciler ve uzmanlar tarafından çağdaş eğitime uygunluk açısından değerlendirilerek, gerekli düzenlemeler yapılmalıdır. Okullardaki din dersleri 12 yaşın üstündeki çocuklara verilmeli ve ders kitaplarında yer alan birtakım yanlış ifadeler çıkarılmalıdır.

Çözüm önerileri oluşturulurken, laik, evrensel bakış açısı ile özgür düşünebilme ve bilimsellik öne çıkarılmalı, kişilikli, kendini gerçekleştirebilecek şekilde insan yetiştiren bir eğitim politikası oluşturulmalıdır.

Kaynakça

- “1924 Anayasası”. Anayasa Mahkemesi internet sitesi. <https://www.anayasa.gov.tr/tr/mevzuat/onceki-anayasalar/1924-anayasasi>.
- Akça, Yaşar, Gülsün Şahan ve Ayşegül Tural. “Türkiye’nin Kalkınma Planlarında Eğitim Politikalarının Değerlendirilmesi”. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (UKSAD)*. 3/2 (2017): 394-403.
- Akça, Yaşar, Şaban Esen ve Gökhan Özer. “Siyasi Parti Beyannamelerinde Eğitim Politikalarının Değerlendirilmesi”, 3rd International Eurasian Conference on Sport Education and Society konferansında sunulan tam metin bildiri, Mardin, Türkiye, 15-18 November 2018.
- AK Parti. “Parti Programı”. Erişim 15 Ekim, 2020. <https://www.akparti.org.tr/parti/parti-programi/>.
- Ataay, Faruk ve Ceren Kalfa. “Modern Prens’ten ‘Post-Modern Prens’e: Gramsci’nin Siyasal Parti Kuramı Üzerine”. *Akdeniz Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 8/15 (2008): 26-49.
- Balcı, Esengül. *Türkiye’de Eğitim Politikaları (1923-1980)*. 1. Cilt. Ankara: Pegem Akademi, 2020.
- Bayhan, Sezen, Canan Aratemur Çimen. “2017 Müfredat Reformu Sonrası Ders Kitaplarında Toplumsal Cinsiyet Eşitliği”, *Eğitim Bilim Toplum Dergisi*, 17/67 (2019): 62-88.
- Çiftçi, Leyla. “1980 Sonrası Kamu Yönetiminde Dönüşüm ve Milli Eğitim Bakanlığı Reform Çabaları”. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2018.

⁴⁵ Akça, Esen ve Özer, “Siyasi Parti Beyannamelerinde Eğitim Politikalarının Değerlendirilmesi”.

- Durakbaşı, Ayşe ve Funda Karapehlivan. "Progress and Pitfalls in Women's Education in Turkey (1839-2017)". *Encounters in Theory and History of Education*, 19 (2018): 70-89.
- Eğitim Reformu Girişimi (ERG). "19. Milli Eğitim Şurasına İlişkin Değerlendirme". <https://www.egitimreformugirisimi.org/wp-content/uploads/2010/01/19.-Milli-Egitim-Surasina-Iliskin-Degerlendirme.pdf>.
- Eroğlu, Mehmet, Ramazan Özbek ve Cem Şenol. "Öğretmenlerin Mesleki Gelişimine İlişkin Milli Eğitim Şurası Kararlarının İncelenmesi". *Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Çalışmaları Dergisi*, 6/12 (2016): 81-90.
- Ertürk, Selahattin. "Türkiye'de Eğitim Felsefesi Sorunu". *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 3/3 (1988): 11-16.
- Gülşen, Celal ve Erkan Özkan. "Türk Eğitim Sisteminde Milli Eğitim Şuraları". *TURAN: Stratejik Araştırmalar Merkezi*, 8/32 (2016): 543-551.
- Harvey, David. "Neo-liberalism as Creative Destruction". *Geografiska Annaler: Series B, Human Geography*. 88/2 (2006): 145-158.
- Hürriyet*. "Adalet ve Kalkınma Partisi Kuruldu". 14 Ağustos, 2001. <https://www.hurriyet.com.tr/gundem/adalet-ve-kalkinma-partisi-kuruldu-10017>.
- Memurlar.net. "64. Hükümet Programı Yayımlandı". 25 Kasım, 2015. <https://www.memurlar.net/haber/548976/64-hukumet-programi-yayimlandi.html> (erişim 10 Ekim, 2020).
- Memurlar.net. "65. Hükümet Programında Eğitim Başlığı". 31 Mayıs, 2016. <https://www.memurlar.net/haber/587555/65-hukumet-programinda-egitim-basligi.html> (erişim 10 Ekim, 2020).
- Karapehlivan, Funda. "Constructing a "New Turkey" through Education: An Overview of the Education Policies in Turkey under the AKP Rule". Heinrich-Böll-Stiftung internet sitesi. 1 Ekim, 2019. <https://tr.boell.org/en/2019/10/01/constructing-new-turkey-through-education>.
- Korumaz, Mithat ve Esra Keskin. "Turkey's Educational Policy During AK Party Government: Reform or Failure? (2002-2014)". International Academic Conferences'ta Sunulan Bildiri, International Institute of Social and Economic Sciences, Prag, Çek Cumhuriyeti, 1 Eylül, 2015.
- Resmi Gazete. "58. Hükümet Programı". Sayı: 24951. 29 Kasım, 2002. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2002/11/20021129.htm>.
- Resmi Gazete. "59. Hükümet Programı". Sayı: 25058. 24 Mart, 2003. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2003/03/20030324.htm>.
- Resmi Gazete. "60. Hükümet Programı". Sayı: 26636. 7 Eylül, 2007. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2007/09/20070907M1-1.htm>.
- Resmi Gazete. "61. Hükümet Programı". Sayı: 27997, 17 Temmuz, 2011. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/07/20110717-1.htm>.
- Resmi Gazete. "62. Hükümet Programı". Sayı: 29112. 7 Eylül, 2014. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/09/20140907.pdf>.

- Serçin, Fatma. “2008-2018 Yılları Arasında Yapılan Milli Eğitim Şuralarında Eğitim Yönetimi ve Denetimi Alanında Alınan Kararlar”. Yayınlanmamış Tezsiz Yüksek Lisans Projesi, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2019.
- Sezgül, İbrahim. “Küreselleşme, Neo-liberalizm ve Etik”. *TÜBAV Bilim Dergisi*, 2/4 (2009): 504-509.
- Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. “17. Millî Eğitim Şûrası Kararları”. 13-17 Kasım 2006. https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29165619_17_sura.pdf.
- Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. “18. Millî Eğitim Şûrası Kararları”. 1-5 Kasım 2010. https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29170222_18_sura.pdf.
- Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. “19. Millî Eğitim Şûrası Kararları”. 2-6 Aralık 2014. https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_12/10095332_19_sura.pdf.
- TC. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. “Kalkınma Planları”. <https://www.sbb.gov.tr/kalkinma-planlari/> (erişim 10 Ekim, 2020).
- TEDMEM. *19. Milli Eğitim Şurasına İlişkin Genel Değerlendirmeler*. Ankara: Türk Eğitim Derneği, 2014.
- TEDMEM. *Bir Bakışta Eğitim 2019*. Ankara: Türk Eğitim Derneği, 2019.
- Terkan, Banu. “Siyasi Partilerin Kadına İlişkin Söylem ve Politikaları (AKP ve CHP Örneği)”. *Selçuk İletişim*, 6/2 (2010): 115-136.
- Thorsen, Dag Einar ve Amund Lie. “What is Neoliberalism”. (University of Oslo, Department of Political Science Manuscript). 2006: 1-21.
- Tok, Türkey Nuri. “Türkiye’deki Siyasal Partilerin Eğitim Söylemleri ve Siyasaları”. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 18/2 (2012): 273-312.
- Tunçel, Özlem. “AKP Dönemi Eğitim Politikalarına İlişkin Bir Örnek: Değerler Eğitimi”. *Kültür ve Siyasette Feminist Yaklaşımlar*. 33 (2017): 1-26.
- Usta, Mehmet Emin. “Siyasi Parti Programlarına Göre Eğitim Politikaları”. *TYB Akademi Dil Edebiyat ve Sosyal Bilimler Dergisi*. 13 (2015): 55-73.
- Yıldırım, Deniz. “AKP ve Neoliberal Popülizm”. *AKP Kitabı: Bir Dönüşümün Bilançosu*. Der., İlhan Uzgel ve Bülent Duru. Ankara: Phoenix Yayınevi, 2009.

Education Policies in Turkey during the Rule of the Justice and Development Party (AK Party)

ESERGÜL BALCI

Abstract: *In this study, the National Education Policies implemented by the Justice and Development Party (AK Party) were examined. After scanning the literature, AK Party's party programs, its government programs, the National Education Councils (MEŞ) and the State Planning Organization Five-Year Development Plans (DPTBYKP) were discussed. During the analysis, it has been observed that the understanding of orientation towards religious education has emerged with the privatization adopted by the AK Party in the economic field, and the number of private schools at all levels has been increased with state support. It has been also seen that as a result of this privatization, wealthy families have preferred to send their children to private schools, thinking that they are more qualified. As a social result of this, "equality of opportunity in education" has deteriorated, poor family children have not had the chance to benefit from quality education, and some students are out of the system after eight years of training.*

Keywords: *Politics, Education, AK Party, Political parties, Power*